

SINTEZA

obiecțiilor și propunerilor/recomandărilor pe marginea proiectului de decizie CA privind aprobarea Metodologiei privind constatarea și evaluarea cazurilor de dezinformare în conținuturile audiovizuale

Participantul la avizare/ expertizare	Conținutul obiecției/ propunerii (recomandării)	Rezultatele examinării de către Consiliul Audiovizualului
	Precizări conceptuale. Odată ce Metodologia privind constatarea și evaluarea cazurilor de dezinformare în conținuturile audiovizuale (în continuare – „Metodologia”) va fi aprobată, aceasta va constitui un act administrativ normativ, adică un act juridic subordonat legii, care este aprobat de Consiliul Audiovizualului (CA) în baza prevederilor legale, care nu se supune controlului constituționalității și care stabilește reguli de aplicare obligatorii pentru un număr nedeterminat de situații identice. Recomandăm ca prevederile metodologiei să fie ajustate din punct de vedere terminologic, structural și conceptual la prevederile legilor în temeiul căruia CA va aproba acest act juridic și în temeiul cărora își desfășoară activitatea administrativă. În special, considerăm imperios de a exclude prevederile ce contravin normelor Codului administrativ și de a explicita criteriile de evaluare a cazului de dezinformare în cadrul procedurii administrative. Partea introductivă. Metodologia debutează cu o introducere privind practicile comunitare de abordare a fenomenului dezinformării, precum și o descriere a premiselor elaborării Metodologiei. Considerăm util ca aceste informații generale de context să fie comprimate într-un capitol introductiv – „Preliminarii” sau în Preambulul Metodologiei, care să enunțe, în sinteză, scopul și, după caz, motivarea reglementării. Sugerăm ca Preambulul să fie urmat de capitolul „Dispoziții generale” care determină obiectul, scopul și domeniul de aplicare al Metodologiei și, după caz, explică anumiți termeni sau concepte (ex: „Metodologia privind constatarea și evaluarea cazurilor de dezinformare în conținuturile audiovizuale (în continuare – „Metodologia”) stabilește și reglementează cadrul conceptual, normativ și procedural privind evaluarea cazurilor de răspândire intenționată, în conținuturile audiovizuale a informațiilor al căror caracter fals sau înșelător poate fi verificat și care sunt de natură să dăuneze securității naționale”; „Scopul de bază al Metodologiei este de a reglementa acțiunile participanților în procedura	Metodologia nu este un act normativ în sensul Legii nr. 100/2017 cu privire la actele normative (care e o lege specială în raport cu Codul administrativ). Potrivit definiției date de prezenta lege, „<i>act normativ</i> – act juridic adoptat, aprobat sau emis de o autoritate publică, <u>care are caracter public, obligatoriu, general și impersonal și care stabilește, modifică ori abrogă norme juridice care reglementează nașterea, modificarea sau stingerea raporturilor juridice</u> și care sunt aplicabile unui număr nedeterminat de situații identice.” Metodologia va fi obligatorie pentru colaboratorii CA care vor examina petițiile în care se vor indica posibile cazuri de dezinformare. Nu instituie obligații pentru furnizorii de servicii media sau alți subiecți ai CSMA.

	administrativă și a autorității de reglementare în domeniul audiovizualului în procesul de evaluare a cazurilor de dezinformare în conținuturile audiovizuale.”). Etapele evaluării. Metodologia stabilește trei etape de evaluare a cazurilor de dezinformare, după cum urmează: (1) o evaluare a admisibilității cazului; (2) o descriere a contextului; și (3) criteriile de evaluare pentru a stabili dacă există sau nu o încălcare a Codului serviciilor media audiovizuale (CSMA). Prevederile Metodologiei, în special, cele ce se referă la etapa nr. 2 și 3 au un caracter vag și induc incertitudine în privința faptului dacă stabilesc reguli aplicabile petiționarilor sau autorității de reglementare. Totodată, prevederile ce se referă la prima etapă de evaluare a admisibilității cazului (de fapt, de evaluare a admisibilității petiției) contravin Codului administrativ. Evaluarea admisibilității cazului. Conform pct. 1 al proiectului Metodologiei, „investigația poate începe fie în urma autosesizării membrilor CA, fie în urma recepționării unei petiții. În cazul în care CA primește o petiție, ea trebuie să conțină, pe lângă informațiile prevăzute de Codul administrativ, următoarele elemente: 1.1. Conținutul susceptibil de a constitui dezinformare a fost difuzat în spațiul public de un furnizor sau un distribuitor de servicii media audiovizuale. 1.2. Reclamantul susține că declarația a fost răspândită intenționat, și poate dăuna securității naționale. Securitatea națională va fi înțeleasă în sensul prevederilor jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, care permite ingerințe în dreptul fundamental, dar nu absolut, privind libertatea de exprimare. 1.3. Petiția explică și argumentează caracterul fals sau înșelător al informațiilor răspândite intenționat, precum și dauna pe care o pot acestea aduce securității naționale. 1.4. Conținutul susceptibil de a constitui dezinformare este redat fidel și exact în petiție (citarea exactă, sursa, data, ora). Dacă petiția nu întrunește unul din elementele descrise la punctul 1, atunci petiția este declarată inadmisibilă”. Prevederile citate stabilesc două forme de inițiere a procedurii administrative: din oficiu și la cerere/(petiție) – fapt ce corespunde prevederilor Codului administrativ, precum și celor ale Codului serviciilor media audiovizuale (CSMA). În continuare, proiectul Metodologiei stabilește o serie de cerințe de conținut, suplimentare celor prevăzute de Codul administrativ, pe care petiția depusă în vederea inițierii procedurii administrative trebuie să le satisfacă. Prevederile art. 75 alin. (1) al Codului administrativ stabilesc o listă exhaustivă a cerințelor de formă și de conținut pe care o petiție trebuie să le satisfacă. Mai exact, este vorba despre: 1) numele și prenumele sau denumirea petiționarului; 2) domiciliul sau sediul petiționarului și adresa de poștă electronică dacă se solicită răspuns pe această cale; 3) denumirea autorității publice; 4) obiectul petiției și	MJ la fel confirmă că nu e act normativ în sensul Legii nr. 100/2017. (Scrisoarea nr. 04/1-6865 din 31.07.2023)
--	---	---

	motivarea acesteia; 5) semnătura petiționarului ori a reprezentantului său legal sau împuternicit, iar în cazul petiției transmise în formă electronică – semnătura electronică. Alin. (4) al aceluiași articol prevede că petiția poate fi însoțită, după caz, de documente sau dovezi prevăzute de reglementările legale în vigoare sau considerate utile de către petiționar (și nu de către autoritatea publică) pentru susținerea petiției sale. Așadar, lista elementelor obligatorii ale unei petiții sunt stabilite expres și exhaustiv de Codului administrativ, iar prevederile Metodologiei, care instituie cerințe suplimentare, constituie norme derogatorii. În context, potrivit art. 2 alin. (2) al Codului administrativ, „Anumite aspecte ce țin de activitatea administrativă privind domenii specifice de activitate pot fi reglementate prin norme legislative speciale derogatorii de la prevederile prezentului cod numai dacă această reglementare este absolut necesară și nu contravine principiilor prezentului cod”. Curtea Constituțională, în Decizia nr. 145 din 17.12.2020, a reținut că „prevederile art. 2 alin. (2) al Codului administrativ au ca destinatar legislatorul, nu instanțele de judecată. Prin acest articol, Parlamentul (inclusiv CA, în calitate de autoritate publică abilitată cu dreptul de a emite acte administrative normative) și-a rezervat competența de a reglementa anumite domenii ale activității administrative prin legi speciale”. Prin urmare, pentru a stabili dacă normele Metodologiei, care derogă de la prevederile Codului administrativ sunt admisibile de principiu, urmează a fi analizată necesitatea reglementării („această reglementare este absolut necesară”), precum și faptul dacă cerințele adiționale stabilite în conceptul Metodologiei nu contravin principiilor Codului administrativ, prevăzute la Capitolul III al Codului.	
	Elementul adițional nr. 1. Pct. 1.1. al conceptului metodologiei enumeră drept element al petiției următoarele: „1.1. Conținutul susceptibil de a constitui dezinformare a fost difuzat în spațiul public de un furnizor sau un distribuitor de servicii media audiovizuale”. Respectiva cerință nu constituie un element al petiției, ci o circumstanță de fapt, stabilirea căreia ține de competența Consiliului Audiovizualului. Or, art. 22 alin. (1) al Codului administrativ, parte a Capitolului III – „Principii”, stabilește expres obligația pozitivă a autorităților de a cerceta starea de fapt din oficiu („Autoritățile publice și instanțele de judecată competente cercetează starea de fapt din oficiu. Acestea stabilesc felul și volumul cercetărilor și nu sunt legate nici de expunerile participanților, nici de cererile lor de reclamare a probelor.”). Prin urmare, prevederile inserate la pct. 1.1. al conceptului	Se acceptă parțial. Pct. 1 a fost modificat în întregime „1. Examinarea preliminară a petiției”, respectiv procedura de declarare drept inadmisibilă a petiției a fost exclusă. Având în vedere prevederile art. 76 alin. (2) din Codul administrativ, dacă petiția nu

AO „Centrul Pentru Jurnalism Independent” f/nr. din 17.08.2023	metodologiei contravin principiului Codului administrativ [art. 22 alin. (1)] și nu constituie o reglementare absolut necesară. Elementul adițional nr. 2. Pct. 1.2. al conceptului metodologiei enumeră drept element al petiției următoarele: „1.2. Reclamantul susține că declarația a fost răspândită intenționat, și poate dăuna securității naționale. Securitatea națională va fi înțeleasă în sensul prevederilor jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, care permite ingerințe în dreptul fundamental, dar nu absolut, privind libertatea de exprimare”. Respectiva cerință este parte integrantă a obiectului petiției și motivării acesteia – elemente obligatorii dictate de prevederile Codului administrativ. În raport cu această cerință, reiterăm că, în virtutea art. 22 alin. (1) al Codului administrativ, CA este obligat să cerceteze starea de fapt (faptul că informația a fost răspândită intenționat și faptul că aceasta poate dăuna securității naționale) din oficiu și nu este ținută de expunerile petiționarului. Punerea acestei obligații în sarcina petiționarului contravine principiilor Codului administrativ. Totodată, recomandăm utilizarea termenului „Petiționar” în loc de „Reclamant”, pentru a asigura uniformitatea terminologiei și conformitatea acesteia cu prevederile Codului administrativ. Elementul adițional nr. 3. Pct. 1.3. al conceptului metodologiei enumeră drept element al petiției următoarele: „1.3. Petiția explică și argumentează caracterul fals sau înșelător al informațiilor răspândite intenționat, precum și dauna pe care o pot aduce securității naționale”. Și în cazul acestui element adițional sunt relevante argumentele enunțate supra: argumentarea face parte din partea motivantă și obiectul petiției; CA este obligat să cerceteze starea de fapt (intenția și potențialul de a cauza prejudiciu) din oficiu. Elementul adițional nr. 4. Pct. 1.4. al conceptului metodologiei enumeră drept element al petiției următoarele: „1.4. Conținutul susceptibil de a constitui dezinformare este redat fidel și exact în petiție (citarea exactă, sursa, data, ora)”. Redarea conținutului susceptibil de a constitui dezinformare este parte a obiectului și părții motivante a petiției, care trebuie să conțină detalii suficiente și concludente pentru ca CA să inițieze cercetarea circumstanțelor de fapt. Considerăm însă că obligația prevăzută la pct. 1.4., în special în partea ce ține de citarea exactă a conținutului, constituie o sarcină excesivă pusă pe seama petiționarului; contravine principiului enunțat la art. art. 22 alin. (1) al Codului administrativ și nu constituie o reglementare absolut necesară. Sancțiunile pentru lipsa elementelor petiției. Conform proiectului Metodologiei, „Dacă petiția nu întrunește unul din elementele descrise la punctul 1, atunci petiția este declarată inadmisibilă”. Din start, precizăm că o procedură administrativă	corespunde cerințelor prevăzute la pct. 1.1. lit. c)-e) și/sau nu conține informațiile de la pct. 1.2, petiționarului i se indică asupra neajunsurilor și i se acordă un termen rezonabil pentru înlăturarea lor. În cazul în care petiționarul nu înlătură neajunsurile în termenul acordat, petiția nu se examinează.
--	---	--

	inițiată de CA drept urmare a recepționării unei petiții poate avea drept finalitate: (1) emiterea unui act administrativ individual (decizie a CA de admitere sau respingere a petiției); sau (2) petiția se lasă fără de examinare, atunci când petițiile sunt anonime sau depuse fără indicarea adresei ori când petiționarul nu înlătură neajunsurile petiției în termenul acordat de CA. Legislația aplicabilă raporturilor juridice – parte a activității administrative a CA nu prevede „declararea inadmisibilității” drept mijloc sancționator pentru lipsa elementelor petiției. Concluzii intermediare: Pct. 1 al proiectului Metodologiei instituie prevederi ce nu satisfac cerința de necesitate a reglementării și contravin prevederilor Codului administrativ, în special principiului potrivit căruia autorităților publice le revine obligația de a cerceta starea de fapt din oficiu și nu sunt ținute de expunerile participanților în procedura administrativă.	
	Cap. 2. Descrierea contextului cazului. Capitolul 2 al Metodologiei instituie o serie de repere pentru cercetarea stării de fapt și examinarea în fond a petiției. Remarcăm că unele formulări sugerează ideea că aceste repere sunt instituite pentru a fi respectate de către petiționari și nu de către Consiliul Audiovizualului, fapt ce echivalează cu instituirea unei sarcini disproporționate și contravine principiului potrivit căruia autoritățile publice sunt obligate să cerceteze starea de fapt din oficiu. Prin urmare, recomandăm reformularea conținutului Capitolului 2 după cum urmează: „2. În cadrul procedurii administrative de control, Consiliul Audiovizualului va cerceta starea de fapt în vederea stabilirii: a) Informațiilor despre furnizorul de servicii media (FSM) sau distribuitorul de servicii media (DSM), inclusiv denumirea FSM sau DSM, proprietarul beneficiar etc.; b) Informațiilor privind contextul și tipologia narațiunii sau narațiunilor utilizate; c) Respectării normelor etice și deontologice. Etc. (...)”. În principal, formula recomandată se bazează pe necesitatea de a ajusta normele Metodologiei la terminologia CSMA, dar și a Codului administrativ. Totodată, remarcăm că anumite criterii (privind aderarea la codurile deontologice, la Declarația drepturilor și obligațiilor jurnaliștilor sau Codul european de standarde pentru organizațiile independente de verificare a faptelor) ar putea fi irelevante contextului. Întru argumentarea acestui fapt, aducem la cunoștința CA că, potrivit datelor publice, printre semnatarii Codului de principii al Rețelei internaționale de	Se acceptă parțial. Descrierea contextului va fi efectuată de către persoana responsabilă de examinarea petiției din cadrul CA și nu vine în sarcina petiționarului. Criteriile cu privire la aderarea la Codurile deontologice și la alte Declarații au fost excluse.

	verificare a faptelor se află doar o singură instituție mass-media din Republica Moldova, care nu face parte din categoria FSM sau DSM.	
	Cap. 3. Criterii de evaluare. Capitolul 3 al Metodologiei conține următorul text: „3.1. Se poate considera că informația/declarația conține elemente de dezinformare? ➤ Este informația falsă sau înșelătoare? ➤ În ce termeni este informația falsă sau înșelătoare? ➤ Ce fapte contrazic informația? ➤ Care sunt sursele primare ale faptei pe care se bazează informația? ➤ Dacă nu există surse primare, care sunt sursele secundare ale faptei? Vă rugăm să furnizați cel puțin două surse secundare. ➤ Sunt sursele suficiente pentru a dovedi că informația constituie dezinformare? Dacă răspunsurile la întrebările de mai sus nu sunt afirmative și nu pot fi susținute de dovezi concludente, atunci nu există nicio încălcare a Codului serviciilor media audiovizuale. Dacă, însă, este constatat caracterul fals sau înșelător al informațiilor difuzate, investigația va continua cu răspunsul la următoarele întrebări: ➤ Organizațiile de verificare a faptelor au publicat analize care dovedesc că afirmația este falsă sau înșelătoare? ➤ În caz afirmativ, publicațiile au condus la aceleași concluzii ca și ale Consiliului Audiovizualului?”. Prevederile citate sunt lipsite de claritate, creând dificultăți de înțelegere și interpretare. Recomandăm formularea acestor criterii de evaluare prin prisma noțiunilor și conceptelor prevăzute de Legea privind libertatea de exprimare (LLE). Așadar, pornind de la premisa că legiuitorul a definit noțiunea de dezinformare drept răspândire intenționată, pe orice cale, în spațiul public, a informațiilor al căror caracter fals sau înșelător poate fi verificat și care sunt de natură să dăuneze securității naționale, vom analiza câteva definiții oferite de LLE: • Informație – orice expunere de fapt (relatări cu privire la fapte), opinie sau idee (judecăți de valoare) sub formă de text, sunet și/sau imagine; • Relatări cu privire la fapte – relatări cu privire la evenimente, procese sau fenomene care a avut sau are loc în condiții concrete de loc și timp și a căror veridicitate poate fi dovedită; • Judecata de valoare – opinia, comentariul, teoria sau ideea care reflectă atitudinea față de un fapt, a cărei veridicitate este imposibil de dovedit; • Judecata de valoare fără substrat factologic suficient – judecată de valoare care se bazează pe fapte care nu au avut loc sau pe fapte care au avut loc, dar a căror expunere este denaturată până la falsitate.	Se respinge. La aceste întrebări urmează să răspundă persoana responsabilă de examinarea petiției. Dacă răspunsurile la întrebările din sbp. 3.1. nu sunt afirmative și/sau nu pot fi susținute de dovezi incontestabile, atunci nu se atestă semne de încălcare a CSMA, fapt consemnat de persoana responsabilă de examinarea petiției în raportul de control/monitorizare, care este prezentat membrilor CA și părților interesate spre examinare. Dacă, însă, este constatat caracterul fals sau înșelător al informației din mesajul răspândit, analiza cazului continuă cu răspunsuri la alte întrebări. Răspunsurile la întrebările de la cap. 3 sunt necesare pentru ca membri CA să poată lua o decizie corectă și motivată.

	Prin raportarea definițiilor oferite de LLE cu noțiunea prevăzută de CSMA, deducem că prin dezinformare legiuitorul a avut în vedere răspândirea relatărilor false cu privire la fapte și/sau a judecăților de valoare fără substrat factologic suficient, care sunt de natură să dăuneze securității naționale. Prin urmare, recomandăm drept etapă inițială a procesului de evaluare a conținutului susceptibil de a fi calificat drept dezinformare stabilirea faptului dacă informația constituie relatări cu privire la fapte sau judecăți de valoare. Totodată, considerăm necesar de a explicita mecanismul de verificare a veridicității faptelor sau a substratului factologic suficient.	
	Observație generală: metodologia este bună. Textul metodologiei necesită anumite precizări, unificarea limbajului și redactare mai riguroasă. Pag. 1 alin. „Potrivit CSMA al Republicii Moldova „dezinformarea este răspândire intenționată a informațiilor false, create pentru a dăuna unei persoane, unui grup social, unei organizații sau securității statului.” să aibă următorul cuprins: <i>„Potrivit CSMA al Republicii Moldova „dezinformarea este răspândirea intenționată prin orice căi în spațiul public a informațiilor al căror caracter fals sau înșelător poate fi verificat și care sunt pe măsură să dăuneze securității naționale.”</i> Definiția din Metodologie să fie identică celei din CSMA.	Se acceptă. Art. 1 din CSMA stabilește: „dezinformare – răspândire intenționată, pe orice cale, în spațiul public, a informațiilor al căror caracter fals sau înșelător poate fi verificat și care sunt de natură să dăuneze securității naționale”
	La cap. „Evaluarea” se propune redactarea alineatului, după cum urmează: <i>„Evaluarea unui potențial caz de dezinformare începe, dacă este reclamat la CA printr-o sesizare adresată de către oricine, inclusiv de membrii CA.</i> <i>Evaluarea unui potențial caz de dezinformare necesită o analiză în trei etape, după cum urmează:</i> <i>1. stabilirea admisibilității cazului;</i> <i>2. descrierea contextului în care a apărut cazul;</i> <i>3. aplicarea criteriilor de evaluare, pentru a determina dacă potențialul caz constituie sau nu dezinformare și, respectiv, dacă este sau nu încălcat CSMA”.</i>	Se acceptă cu excepția pct. 1, care va avea următorul cuprins: 1. Examinarea preliminară a petiției.
	Pct. 1 din Metodologie, „Evaluarea admisibilității riscurilor” se propune redactarea conținut: „1. Stabilirea admisibilității cazului	Se acceptă parțial. Pct. 1 a fost reformulat:

	<i>Admisibilitatea potențialului caz de dezinformare este stabilită, dacă în sesizare, pe lângă indicarea informațiilor prevăzute de Codul administrativ (art. 75), reclamantul:</i> <i>1.1. Demonstrează că mesajul susceptibil de a constitui dezinformare a fost răspândit în spațiul public de un furnizor sau de un distribuitor de servicii media audiovizuale.</i> <i>1.2. Susține că mesajul susceptibil de a constitui dezinformare a fost răspândit intenționat, și poate dăuna securității naționale. Securitatea națională trebuie înțeleasă în sensul prevederilor jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, care permite ingerințe în libertatea de exprimare, percepută ca un drept fundamental, dar nu și unul absolut.</i> <i>1.3. Explică și argumentează atât caracterul fals sau înșelător al mesajului răspândit susceptibil de a constitui dezinformare, cât și dauna pe care o poate aduce securității statului.</i> <i>1.4. Redă fidel mesajul susceptibil de a constitui dezinformare și arată exact unde (în ce serviciu media audiovizual) și când (ziua/ora) a fost răspândit.</i> <i>Dacă sesizarea nu întrunește cumulativ cerințele pct. 1, cazul este declarat inadmisibil.</i> Nota Bene (NB)! Pentru o înțelegere corespunzătoare a noțiunii de securitate națională, a consulta tabelul alăturat.”	1.1. Petiția cu privire la un potențial caz de dezinformare trebuie să conțină informațiile prevăzute de Codul administrativ (art. 75): a) numele și prenumele sau denumirea petiționarului; b) domiciliul sau sediul petiționarului și adresa de poștă electronică dacă se solicită răspuns pe această cale; c) denumirea autorității publice; d) obiectul petiției și motivarea acesteia; e) semnătura petiționarului ori a reprezentantului său legal sau împuternicit, iar în cazul petiției transmise în formă electronică – semnătura electronică. 1.2. La capitolul „obiectul petiției și motivarea acesteia” petiționarul: a) va indica fidel mesajul susceptibil de a constitui dezinformare și va arăta exact unde (în ce serviciu media audiovizual) și când (ziua/ora) a fost răspândit; b) va prezenta o explicație și o argumentare atât a caracterului fals sau înșelător al mesajului răspândit susceptibil de a constitui dezinformare, cât și a daunei pe care o poate aduce securității statului; c) după caz, va demonstra că mesajul susceptibil de a constitui
--	--	--

		dezinformare a fost răspândit în spațiul public de un furnizor sau de un distribuitor de servicii media audiovizuale. Dacă petiția nu corespunde cerințelor prevăzute la pct. 1.1 lit. c)-e) și/sau nu conține informațiile de la pct. 1.2, petiționarului i se indică asupra neajunsurilor și i se acordă un termen rezonabil pentru înlăturarea lor. În cazul în care petiționarul nu înlătură neajunsurile în termenul acordat, petiția nu se examinează (art. 76 alin. (2) din Codul administrativ).
	Referitor la Tabelul privind securitatea națională, se propune descrierea mai detaliată a acestuia pentru a putea fi înțeles mai bine de către monitori.	Nu se acceptă. Descrierea dată este una suficientă pentru a înțelege, iar exemplele indicate nu sunt exhaustive.
	Cap. 2, „Descrierea contextului cazului”-se propune următorul cuprins: „2.Descrierea contextului în care a apărut cazul <i>Descrierea contextului se referă la:</i> 2.1. <i>Informații despre proprietarul/beneficiarul final al serviciului media care a răspândit mesajul susceptibil de a constitui dezinformare:</i> 2.2. <i>Narațiune:</i> ➤ <i>detalii despre narațiunea pe care o susține mesajul susceptibil de a constitui dezinformare și/sau despre contextul în care a fost difuzată/făcută (ce narațiune este formulată și cine o formulează; narațiunea e originală/inedită sau cunoscută;</i>	Se acceptă parțial. Pct. 2 a fost reformulat.

AO „Asociația Presei Electronice” f/nr. din 03.08.2023	<i>dacă e cunoscută, de unde e preluată/inspirată; de ce narațiunea a apărut anume în momentul dat; în legătură cu ce a fost făcută narațiunea și în ce circumstanțe; ce a precedat apariția narațiunii; prin ce fapte/argumente este susținută narațiunea etc.).</i> 2.3. Etică: ➤ <i>Serviciul a semnat Codul deontologic al jurnalistului al Republicii Moldova?</i> ➤ <i>Serviciul a adoptat Codul de conduită al radiodifuzorului?</i> ➤ <i>Serviciul a adoptat propriul Cod de etică?</i> <i>Dacă da, Codul de etică prevede dispoziții specifice referitoare la informațiile bazate pe fapte și la lupta împotriva dezinformării?</i> ➤ <i>Serviciul a aderat la Declarația drepturilor și obligațiilor jurnaliștilor („Carta de la München”) sau la alte sisteme de auto-reglementare sau de co-reglementare?</i> ➤ <i>Serviciul a aderat la Codul european de standarde pentru organizațiile independente de verificare a faptelor (European Code of Standards for Independent Fact-Checking Organisations)?</i> ➤ <i>Serviciul a aderat la Codul de principii al Rețelei internaționale de verificare a faptelor?</i>	
	Cap. 3, „Aplicarea criteriilor de evaluare”-se propune modificări (în mare parte de redactare), după cum urmează: „3. Aplicarea criteriilor de evaluare <i>La această etapă se stabilește dacă mesajul constituie sau nu dezinformare, prin răspunsurile la un set de întrebări, după cum urmează:</i> 3.1. Se poate considera că mesajul conține elemente de dezinformare? ➤ <i>Informația din mesaj este falsă sau înșelătoare?</i> ➤ <i>În ce termeni, în ce cuvinte este exprimată informația falsă sau înșelătoare?</i> ➤ <i>Ce fapte contrazic informația falsă sau înșelătoare?</i> ➤ <i>Care sunt sursele primare ale faptelor ce contrazic informația falsă sau înșelătoare?</i> ➤ <i>Dacă nu există surse primare, care sunt sursele secundare ale faptelor ce contrazic informația falsă sau înșelătoare? (de indicat, cel puțin, două surse secundare) – dacă e necesar, de definit sursele primare/secundare!</i> ➤ <i>Sursele primare/secundare sunt suficiente pentru a dovedi că informația din mesaj constituie dezinformare?</i>	Se acceptă parțial. Pct. 3 a fost reformulat.

	<i>Dacă răspunsurile la întrebările din sbp. 3.1. nu sunt afirmative și/sau nu pot fi susținute de dovezi incontestabile, atunci nu este atestată încălcarea CSMA. Dacă, însă, este constatat caracterul fals sau înșelător al informației din mesajul răspândit, analiza cazului continuă cu răspunsuri la următoarele întrebări:</i> ➤ <i>Organizații de verificare a faptelor au publicat analize care dovedesc caracterul fals sau înșelător al informației din mesajul răspândit?</i> ➤ <i>Dacă da, analizele respective au condus la aceleași concluzii ca și ale CA?</i> <i>NB: Caracterul fals al informațiilor se referă la informațiile contrare adevărului, mincinoase, neîntemeiate pe fapte, care au numai aparența adevărului, veridicității. Caracterul fals poate fi demonstrat prin verificare și confruntare cu informațiile disponibile în spațiul public în momentul răspândirii mesajului, inclusiv cu cele din analizele efectuate de verificatorii de fapte profesioniști. Caracterul înșelător al informațiilor se referă la informațiile care, prin formulări, accente, interpretări și prezentare echivocă, ambiguă, confuză, induc în eroare publicul, abuzând de buna-credință a acestuia. Informațiile înșelătoare creează în mintea omului o idee sau o impresie greșită despre fapte, iar răspândirea repetată a unor astfel de mesaje conduce în timp la crearea unei imagini greșite despre fapte și fenomene, întărind stereotipuri și perpetuând prejudecăți.</i> <i>3.2. Detalii care să demonstreze caracterul intenționat al răspândirii informației false sau înșelătoare:</i> <i>Informațiile sunt răspândite accidental, ciclic sau pe termen lung?</i> <i>O campanie de dezinformare intenționată începe cu aruncarea accidentală în spațiul public a unei idei bazate pe informații false sau înșelătoare cu referire la un subiect de interes public (vizând securitatea națională, de exemplu). În cazul în care această informație nu este răspândită repetat de serviciul media, este dezmințită și nu se mai revine la ea, atunci difuzarea dezinformării este pusă pe seama unei greșeli jurnalistice, neintenționate, a unei erori deontologice. Dacă, însă, informațiile false sau înșelătoare sunt difuzate repetat, ciclic (în campaniile electorale, în preajma unor evenimente importante pentru Stat și cetățeni), sau pe termen lung (sunt atacate periodic ideile privind vectorul extern al țării, politicile publice în domenii-cheie, reformele în contextul parcursului european etc.), atunci este vorba despre o intenție de a răspândi informații false și înșelătoare cu scopul de a semăna neîncredere, de a eroda reziliența oamenilor și încrederea lor în instituțiile statului, în sistemul de politici publice și în valorile democratice. Intenția care stă la baza răspândirii unor astfel de informații poate fi schimbarea cursului politic din țară, creșterea numărului de opinii anti-stat și a scepticismului</i>	
--	---	--

	cu privire la cursul adoptat de Guvernul legitim al țării, și chiar preluarea controlului asupra sferei politice și a altor domenii-cheie din stat. ➤ <i>Proprietarul/beneficiarul final al serviciului media audiovizual este afiliat politic?</i> <i>Afilieră politică poate fi un indicator pentru determinarea/argumentarea intenției de a răspândi informații cu un caracter fals sau înșelător. Dacă proprietarul este cunoscut pentru ideile sale cu referire la subiecte de interes public, inclusiv în ceea ce privește vectorul de dezvoltare a statului, politicile publice etc., probabilitatea ca aceste idei să se regăsească și în conținuturile difuzate de serviciul media audiovizual este mai mare.</i> ➤ <i>La determinarea intenției se va ține cont și de prevederile Codului Penal al Republicii Moldova, care, la Articolul 17. Infracțiunea săvârșită cu intenție, stipulează: „se consideră că infracțiunea a fost săvârșită cu intenție dacă persoana care a săvârșit-o își dădea seama de caracterul prejudiciabil al acțiunii sau inacțiunii sale, a prevăzut urmările ei prejudiciabile, le-a dorit sau admitea, în mod conștient, survenirea acestor urmări”.</i> 3.3. Informația cu caracter fals sau înșelător răspândită a dăunat sau este în măsură să dăuneze securității naționale? <i>Următoarele patru criterii de evaluare, exprimate prin patru întrebări, sunt cumulative, adică, dacă răspunsul măcar la una dintre întrebări este negativ, înseamnă că nu există o încălcare a CSMA.</i> ➤ <i>Informația vizează securitatea națională?</i> ➤ <i>Informația falsă sau înșelătoare vizează în mod intenționat securitatea națională?</i> ➤ <i>Informația falsă sau înșelătoare a adus deja sau este în măsură să aducă daune semnificative securității naționale?</i> ➤ <i>Există o legătură causală directă între daune și informațiile false sau înșelătoare răspândite? Dacă întrebarea vizează daunele deja provocate, așa și trebuie formulată.</i> 3.4. Gradul de răspândire a informațiilor false sau înșelătoare <i>Criteriul măsoară amploarea răspândirii informațiilor false sau înșelătoare.</i> ➤ <i>Informațiile false sau înșelătoare au fost răspândite prin intermediul unui singur mijloc - serviciul media audiovizual ce aparține proprietarului/beneficiarului final respectiv.</i>	
--	--	--

	➤ <i>Informațiile false sau înșelătoare au fost răspândite prin intermediul mai multor mijloace: serviciul media audiovizual liniar, serviciul media neliniar, rețelele de socializare, platformele de partajare a materialelor video etc (de indicat exact).</i> 3.5. Circumstanțe atenuante și agravante <i>Criteriul vizează comportamentul furnizorului serviciului media în cazul răspândirii informațiilor false sau înșelătoare.</i> ➤ <i>Circumstanțe atenuante: circumstanțele în care sunt aplicate corespunzător normele deontologiei profesionale.</i> <i>De exemplu: în cazul unei transmisiuni în direct cineva prezintă o informație falsă sau înșelătoare, iar moderatorul, în mod explicit, o dezmente în cadrul aceluiași program audiovizual ori se disociază de ea, sau, la scurt timp după transmisiunea în direct, furnizorul serviciului media difuzează un mesaj în care dezmente informația pe care o consideră falsă sau înșelătoare și/sau se disociază explicit de aceasta.</i> ➤ <i>Circumstanțe agravante: circumstanțele în care serviciul media a mai răspândit informații cu caracter fals sau înșelător”.</i> <i>De exemplu: CA a constatat că anterior furnizorul de serviciu media a încălcat CSMA (art. 17 sau art. 13); CA a fost sesizat cu privire la aceeași informație sau la alte informații cu caracter fals sau înșelător răspândite de respectivul serviciu media; CA a examinat anterior sesizări cu privire la această informație sau la alte informații cu caracter fals sau înșelător răspândite de respectivul serviciu media.</i>	
	<i>Se propune modificare ultimului alineat din Metodologie, după cum urmează: „Fiecare potențial caz de dezinformare urmează a fi analizat conform criteriilor de evaluare și luând în considerare toate elementele și detaliile referitoare la caz, prevăzute în prezenta metodologie. Doar o analiză de conținut complexă și riguroasă este în măsură să determine caracterul fals sau înșelător al informațiilor, răspândirea lor intenționată, precum și daunele sau probabilitatea daunelor pe care le pot aduce securității naționale a Republicii Moldova. Metodologia indică CA să țină cont de toate circumstanțele și elementele în procesul de analiză a unui potențial caz de dezinformare și să decidă în funcție de rezultatele analizei”.</i>	Se acceptă.

PREȘEDINTĂ

Liliana VIȚU-EȘANU